

DURMAN OBEČNÝ – JEDOVATÝ PLEVEL

Durman obecný je prudce jedovatou rostlinou, která zapleveluje zejména okopaniny a zeleninu. Je rovněž hostitelem významných chorob a škůdců lilkovitých plodin. Hubení durmanu spočívá zejména v jeho mechanické likvidaci.

Durman obecný (*Datura stramonium*, syn. *Stramonium spinosum*, *Stramonium vulgare*) taxonomicky náleží do čeledi lilkovitě (Solanaceae) a lidově se mu také říká bodlavé jablko, vlčí jablko, ježkova palice, čertova buřina, maslák, kravák, ztřeštěný lilek, andělské trumpetky či panenská okurka.

POPIS DRUHU

Celá rostlina je prudce jedovatá, obsahuje tropanové

alkaloidy (0,2–0,6 %), zejména hyoscyamin a atropin, L-skopolamin, apoatropin, belladonin, nikotin, flavonolové glykosidy (rutin) a kumarin skopoletin; navíc rostliny nepříjemně páchnou. V minulosti byl pěstován pro farmaceutické účely, v současnosti se používá méně.

Je to jednoletý, mohutný, rozkladitý, pozdně jarní plevel s lodyhou přímou, 20–60 (až 150) cm dlouhou, větvenou, pýřitou, později olýsalou a vře-

tenovitým kořenem. Listy jsou velké, dlouze řapíkaté, v obrysu eliptické až vejčité, až 20 cm dlouhé a 15 cm široké, tmavě zelené, na spodní části klínovité až uťaté, peřenolaločné až peřenoklané, s ostře stříženými úkrojky, na koncích zašpičatělé, jemně pýřité až olýsalé. Květy vyrůstají jednotlivě ve větvení lodyhy, jsou krátce stopkaté, jejich kalich je vejčité trubkovitý, pětihranný, až 45 mm dlouhý. Koruna je úzce nálevkovitá, 5–9 cm dlouhá, bílé barvy, v poupěti je zřasená, s pěti ostře špičatými cípy na vrcholu. Durman kvete od června do září a rozšiřuje se pouze generativně.

Plodem je oválně vejčitá, až 5 cm dlouhá mnohosemenná tobolka, pukající čtyřmi chlopněmi, pokrytá četnými ostny, které jsou vždy kratší než polovina délky tobolky; vzhledem tobolka připomíná ostnitý plod jírovce maďalu. Nebezpečným zdrojem zaplevelení jsou dozrálé rostliny, kdy se tobolky snadno rozevírají a semena vypadávají. Semena jsou ledvinovitá, jemně dolíčkovaná, tečkovitá na povrchu a v době zralosti jsou zbarvena černě. Semena jsou po uzrání krátce dormantní, ale vzcházejí především později na jaře při vyšších teplotách půdy, nejlépe z hloubky kolem 5 cm.

Durman obecný je plevelem, který rozhodně nepřehlédnete

Bizon

PRO OBILÍ SPÁSA,
BIZON PLEVEL SPÁSÁ

CORTEVA
agriscience

Info • 602 129 528

NÁROKY NA STANOVISŤE

Tento druh plevelu je původní na jihozápadě USA, v Mexiku, v zemích Střední Ameriky a na Velkých Antilách, odkud se druhotně rozšířil i do Jižní Ameriky a na východní polokouli. Bíle kvetoucí durman náleží k varietě *Durman stramonium* var. *stramonium*, nafialověle zbarvená koruna patří varietě *Durman stramonium* var. *tatula*. V České republice se durman vyskytuje spíše v teplejších oblastech, především v Polabí a na jižní Moravě, jinde může být vzácnější. Upřednostňuje výživné písčitohlinité až hlinité půdy s dobrou strukturou. Roste na kompostech, rumišťích a jiných stanovištích bohatých na

živiny, odkud je zavlékán do polí a zahrad, kde zapleveluje především okopaniny a zeleninu; lze ho najít při okrajích polí, na mezích a úhorech a ve vinicích. Durman roste roztroušeně od nížin až po podhůří. Horní hranice běžného výskytu durmanu obecného je 450 m n. m., výjimečně je možné jej nalézt až do 800 m n. m.

MOŽNOSTI OCHRANY

Za příznivých podmínek a v nezapojených porostech durman dorůstá do velkých rozměrů, přičemž vytváří velké množství semen. I když jeho výskyt na polích a v zahradách je v porovnání s ostatními pleveli podstatně

nižší, je nezbytné jej vzhledem k jeho velké jedovatosti důsledně hubit. Nebezpečná je i skrytá škodlivost durmanu, protože je též hostitelem významných chorob a škůdců lilkovitých plodin. Je hostitelskou rostlinou např. těchto škodlivých organismů: bakterií *Candidatus Liberibacter solanacearum* (mj. původce onemocnění bramboru pojmenovaného „zebra chip“), *Candidatus Phytoplasma solani* (původce fytoplazmy stolburu); škůdců molice bavlníkové (*Bemisia tabaci*), makadlovky bramborové (*Phthorimaea operculella*), makadlovky rajčatové (*Tuta absoluta*), nosatce *Anthonomus eugenii*, dřepčků rodu *Epitrix*, háďátek *Heterodera glycines* a *Meloidogyne ethiopica*.

Hubení durmanu obecného je v porovnání s ostatními druhy plevelů poměrně jednodušší. Základní způsob jeho hubení spočívá v opatřeních, která dokážou zabránit vysemenění plevelu na polích a vyloučit jeho zavlečení statkovými hnojivy, osivem, nářadím a mechanizací. Zpravidla je tento plevel úspěšně likvidován kultivací a okopávkou. Nově vzházející rostliny durmanu jsou po skončení meziřádkové kultivace většinou potlačeny zapojeným porostem, jelikož se jedná o světlomilný druh plevelu. ■

Dr. Ing. Zdeněk Chromý
ÚKZÚZ Brno
Foto Jiří Urban

inzerce

PODZIMNÍ OŠETŘENÍ OBILNIN PROTI ŠKŮDCŮM JE NUTNOSTÍ

Obilniny se musí ošetřit vždy včas proti hlavním podzimním škůdcům (křísek polní, mšice) již při zjištění nízkého napadení porostů. Přímé poškození obilnin sáním obou škůdců je sice minimální, ale hlavní škodlivost je daná přenosem virových chorob obilnin. Poškození porostů virovými chorobami není v současné době pouze v nižších polohách a sušších oblastech jako dříve, ale vyskytuje se po celé ČR. Výnos může být snížen až o 50 % i více.

Napadené rostliny také méně odolávají jarním přísuškům, houbovým chorobám na jaře a výrazně jsou sníženy kvalitativní ukazatele zrna. Po vyřazení některých účinných látek z insekticidního moření (neonikotinoidy) a řady skupin účinných přípravků ve foliární aplikaci (např. Nurelle D, Transform a další), je účinná ochrana postavená hlavně na přípravcích ze skupiny pyretroidů, např. Rafan Max a Karis Max. Nutností jsou tak včasné a případně opakované aplikace na podzim podle průběhu teplotního počasí, rozvleklého náletu škůdců do porostů a přirůstání

listů obilnin. Pyretroidy obecně nejsou systémově rozváděny v rostlině a je tak nutností vždy hlavně kontaktní účinek na škůdce. V praxi je výhodné spojit insekticidní ošetření insekticidů Rafan Max nebo Karis Max s herbicidním ošetřením proti podzimním plevelům, např. se širokospektrálními přípravky Bizon nebo Juventus Plus (balíček Juventus + Kantor).

VÝZNAMNÍ ŠKŮDCI

Jedním z hlavních škůdců obilnin na podzim je křísek polní, který je přenašečem WDV viru (virus zakrslosti

pšenice). Výskyt kříška polního částečně snižuje včasná likvidace výdrolu obilnin na strništi podmínkou či aplikace neselektivního herbicidu nebo také včasné hubení výdrolu obilnin v řepce graminicidy (např. Gallant). Přesto stále dochází k hromadnému přeletu kříška na nově vzházející porosty ozimů. Mezi nejvíce škodlivé mšice v obilninách patří hlavně podle VÚRV Ruzyně (Honěk a kol., 2021) kyjatka osenní, kyjatka travní, mšice střeňchová, obilná a zhoubná. Mšice škodí sáním na vzházejících rostlinách

a způsobující virové choroby obilnin (BYDV – virus žluté zakrslosti ječmene a CYDV – virus žluté zakrslosti obilnin). V sortimentu odrůd ozimého ječmene najdeme odrůdy s genem Yd2 s vyšší odolností, u pšenice takové odolnosti ve šlechtění zatím není dosaženo a vychází se z polní odolnosti jednotlivých odrůd k virózám. První příznaky virózy se také mohou zaměňovat s fyziologickými poruchami u obilnin v důsledku poruch ve výživě rostlin. Podle odborného monitoringu (ZS Kluky, VÚO Kroměříž, ÚKZÚZ) je výskyt